

in ljubezni, tam bi se potepuško srce umirilo in — »roké bi dozorevale za zadnjo Žetev«. Tu se zdrznemo. Nobena simbolika pesmi ne opravičuje tega konca, saj si pesnik želi konkretnega, skoraj idiličnega miru. Tudi nepričakovani preobrat kot pesniško sredstvo nam ne razloži tega verza, saj je čisto jasno mišljen kot nadaljevanje prejšnje slike. V takem primeru govorimo o idejnem svetu pesnika. Nikakor ne odklanjam »idejne vsebine« v umetnosti, a očitno je ta verz v tem primeru nesmotrno privešen k pesniškemu liku pesmi. Taki idejni zaključki so realističnim umetnostnim smerem zelo priljubljeni. Naj ta zelo nazoren primer pokaže, kako »nerealistični«, ker nesmotrni in iz notranje dinamike pesmi neorganični so v resnici.

Opisanim štirim znakom — epičnemu razvrščanju, antropomorfizmu, preprostemu slovarju, poanti pesmi kot idejnemu privesku — bi lahko dodali iz sveta neposredne forme še verz. Analiza nam bi tedaj pokazala najslabšo stran Ludvikove pesmi: verzi so tako nedinamično grajeni, da jih varuje pred razpadanjem samo rima, ki jo zato zmerom čakamo kot nekako iztočnico na odru. Posamezni primeri nič ne povedo, celotna formalna analiza Ludvikovega verza pa presega okvir te kritike.

Ne maram reči, da sestoji lepi prvenec iz samih napak. Nikakor ne. Poudariti hočem izrečno njegovo dobro in slabšo stran: živahnost in pogumnost v osvojevanju pesniškega motiva. V tem smislu je taka knjižica — in Ludvik ima še veliko pot pred seboj — vesela obljuba. Nalašč tudi prehajam preko vsakega izvenestetičnega gledanja na zbirko. Slovenska lirika preživlja oblikovno veliko krizo. Zato so nam predvsem potrebni jasni estetski prijemi. Seveda naj nič ne predpisujejo razen zvestobe in predanosti čudežnemu rojstvu doživetja v formi.

Jože Kastelic.

Anton Ingolič: Na splavih. Roman. Založba Modra ptica v Ljubljani 1940.

Ingoličev roman o splavarjih pomeni zame več kot le važen opis dela našega gospodarstva. Zame pomenijo splavarji del mene samega, saj sem med njimi rasel, pomenijo mi neugnano, razkošno in košato življenjsko silo naših ljudi, ki mirno stoje ali pa se divje bore z valovi, hite na svojih splavih po Savinji. Zato bo vsak razumel, da sem z nestrpnostjo radovednostjo ponovno bral obširen roman o Podravcih.

Kneza, vsemogočnega gospodarja Jam, skopuškega bogataša in pohlepne izžemovalca ljudi, njegov sin Marko takole opiše: »... Imel je štiri otroke: prvi mu je utonil, drugega, ki bi rad šel v visoke šole, je vzel domov, da mu je pomagal grabiti bogastvo in preštrevati denar, tretjega pa je dal v šole, čeprav bi rad ostal doma, le hčerki je dal vsega in ustregel vsaki njeni želji... živel je le v denarju in za denar, njegovi otroci pa so ginili od hrepenenja...« (Str. 152.) Iz tega je Ingolič napravil zgodbo o nesrečnem Marku, ki bi rad šel študirat na univerzo, a se je uklonil očetovi volji in ostal doma ter se poročil s tiho in skromno Tinko. Konflikt pa se zaostri, ko mora Marko začeti voditi splave, kajti od kneza odidejo najboljši splavarji, ker jim ta noče povišati plače. V Dubrovi pa sreča ljubezen svojih gimnazijskih let, filozofko Jano, in med njima zagori slepa ljubezen, da Marko pozabi na svojo ženo in sinčka. Vse hujše oba prevzema strast in ko Jana

zve, da je Marko poročen, se s težavo odtrga od njega. Marka pa to tako pobije, da razmišlja o samomoru, zadene na ptujski most in že se hoče ustreliti, medtem pa pride Tinka, ki je vse zvedela in ga s svojo silno ljubeznijo reši; najde pa tudi pot, da odideta v Ljubljano, kjer se Marko lahko posveti študiju. Ob spoznanju, da je Jana predstavljala zanj le široki svet, le misel, da bo ob njej ušel ozkosti Jam v sproščenost, se umiri in je spet srečen ob Tinki. Knezu pa, ki je medtem zgubil pravdo, s katero je hotel pridobiti lepo Robnikovo planino, in se hčerka, za katero je mislil, da jo je srečno poročil, vrne, ker je bil njen mož navaden velemeden slepar, začno popuščati vajeti v sicer krepkih rokah. Neuklonljiv hoče s prvotno močjo spet sam prijeti za lemer, da bi vodil splave, a utone nekoliko pod svojim domom. Najmlajši sin Drežč pa pusti šole, prevzame domačijo in da življenju na njej nov zalet.

Neprimerno boljši od te, življenjsko nedodelane in ne preveč utemeljene fabule, pa so opisi voženj po Dravi, priprav zanje, življenje na njih. Toliko lepih folklornih zanimivosti je znal vnesti v okvir teh šest voženj, ki jih je znal vsako od nove strani živo in sočno opisati, da je človek res vesel, saj je Ingolič prvi, ki je vnesel to pokrajino z njenimi ljudmi in običaji v širšem tekstu v našo literaturo. Ingolič dobro opazuje, v ustvarjanju pa odpove in to njegovo slabost kažejo vsi njegovi ljudje. Vse preveč so njegovi ljudje le bitja, ki jih vladajo njihovi nagoni, včasih pa se mu jih posreči prikazati kot ljudi, vsakega s svojo bridko življenjsko zgodbo (Petrus, Kajčnik, Tomaž). In tudi tam, kjer bi rad bil posebno močan (stavka splavarjev), pade v novinarsko reportažo. Vse preveč opisuje in premalo iz opazovanega ustvarja, da bi se lahko razmahnil in svoje ljudi in roman življenjsko napolnil, dasi je videti, da je zgradbo romana dobro preštudiral. Zaradi zunanje razgibanosti romana se življenjska praznost njegovih ljudi ne opazi toliko. Kljub temu, da hoče biti čim resničnejši in to celo tako daleč, da zaide v gostilniško banalnost, kar je delu vsekakor v škodo, ne zadene jezika splavarjev.

Rad bi opozoril samo še na nekatere izrazne razlike: Savinjšani rečemo »krmaniš« in ne »kormoniš, saj pravimo sprednjemu delu splava le krma. Koncu vesla (našega vesovnika) ne rečemo pri nas »veslica«, ampak »pero«. Kolom, na katere so privezani lemeri (pri nas lemež), pravimo pri nas lepo »gredljice«. Lahko bi našteval razlike še dolgo, a hotel sem nanje le opozoriti. Kam bi šele prišel, če bi hotel nakazati razlike v mentaliteti turobnih Podravcev in vedrih Savinžanov. Ingolič je to dobro zadel, ker omenja Savinžane, kako planejo z veselo, živahno in samozvestno splavarsko pesmijo v neveselo togost Podravcev.

Če dela ne merimo s previsoko zahtevanimi umetnostnimi merili, je delo dobro in smo ga res veseli, dasi preveč enostransko opazovanje moti in zmanjšuje delu vrednost.

Tone Čokan.

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi, IV. zvezek. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 312.

Čim bolj se zbirka Ušeničnikovih Izbranih spisov dopolnjuje, v tem jasnejši luči se kaže njihova pomembnost. So vprašanja, ki vedno znova in